

ge hiç de ehil bulunmadığı iddiasıyla Eskişehir'de ayaklanacak, fakat üzerine yollanan kuvvete yenilerek hül-yasını kellesiyle ödeyecektir: Orhan'ın cülusu sıralarında Bursa'da büyük kardeşinin hüküm sürüşünü bir efsane şeklinde kabul edersek, İbrahim'in bir kuvvetin başına geçip isvan eden ilk Osmanlı şehzadesi sayılması icabeder. Şahsiyeti hakkında da, adı Rumca Aspra, yani ak kelimesinden gelme Asporça kadından doğmuş bulunduğundan başka hemen hiç bir şey bilinmemesi de eseflenmeye değer.

Fakat İbrahim'in annesinin Hıristiyanlığından dolayı babasının saltanatı esnasında silik bir durumda kalmış, çıkarmağa teşebbüs ettiği isyanın da yine bundan dolayı derhal bastırılmış bulunduğu iddiası elbette ki, doğru olamaz. Zira, bildiğimiz gibi, Orhan'ın orduca pek sevilen, babalarının sağlığında birbirlerini takib ederek adeta hükümdar durumu alan oğullarının, yani Süleyman'la Murad'ın anneleri de, Yarhisar Tekfuru'nun kızı olan bir başka Rum kadınıdır. Ama belki de Aporça kadın aslını inkara yanaşmamış, fakat Holofira yahut Nilüfer siyaseten, veya hakikaten Müslüman olmuş, aslının Rumluğunu hatıra getirmeyecek derecede kendini dindarlığa vermişti de Süleyman'la Murad'ın soyca yarı yarıya Hıristiyan oldukları artık tamamen unutulmuş bulunuyordu. Ancak İbrahim bir köşede ve inzivaya mahkûm yaşamıyordu. Az önce dediğimiz gibi, Eskişehir'de sancak beyi idi.

Fakat kardeşlerin en büyüğü hiç bir şey yapamayınca en küçüğün talihini denemeğe teşebbüs etmesini çılgınlık mı saymak icabeder? Bu suale

(hayır) diyebiliriz. Hatta, vaziyeti bakımından, yani babası tarafından vahiht ilân edilmesi istenen ve Bizans tarafından da desteklenen bir şehzade olması itibariyle, Halil'in İbrahim'den önce harekete geçmesi bile beklenemez değildi. Kaldı ki, iki buçuk yıl süren büyük macerası, sonunda taht bulunan yeni bir macerava gözünü kırpmadan atılacak kadar bu prensin seciyesini yoğurmuş veya demirleştirmiş olmalıydı. Giriştiği hareket, İbrahim'in âkibetinden dehşete düşerek birgün kendisinin de tasfiye edilebileceğini düşünen bir insanın ümitsizce bir saldırısına benzemektedir ve herhalde bu iki kardeşin büyük birer kuvvet toplayamadan, yeter taraftar temin edemedi ayaklanmış ve mağlûp edilip öldürülmüş olduklarında şüphe yoktur.

★

Bundan sonra ve otuz yıl süren saltanatının tarihi kesin tesbit edilemeyen bir senesi içinde, 1. Murat tahtını korumak için oğullarından birini, Savcı'yı da cellâda verecek ve evlât katili Osmanlı padişahlarının ilki olacaktı. Fakat bunu hikâyeden önce Süleyman Paşanın üç oğlundan, yani ye ni yeğenlerinden biri tarafından yapılan bir harekete de ölümle cezalandırıldığı hakkındaki rivayeti kaydetmelidir. Ancak bu teşebbüs herhalde pek ehemmiyetsiz ve çocukça bir şey olmuştur. Çünkü birinin de bir sefer esnasında denizde boğulduğu rivayet edilen bu Süleyman Paşa şehzadelerinden hangisinin amcasına karşı ayaklanmağa kalkıp ölümle cezalandırıldığını bile tarih zaptedememiş, zaptetmeğe âdeta tenezzül etmemiştir.

Bir mezartası

ZEKÂİ DEDE

Yazan : Dr. SIRRI AKINCI

Türk klasik musikisinin büyük üstatlarından biridir. Eyüp'ün Ceditalipaşa mahallesinde 1824'te (1240 H.) doğdu. Şimdi buraya «Zekâi Dede Sokağı» denmektedir. Doğduğu yerdeki mescidin imamı Hafız Süleyman Hikmetî Efendi babasıymış. İlk öğrenimini babasının da öğretmen bulunduğu Eyüp'teki bir ilkokulda (Mekteb-i ipticâî) yaptı. 1843'te Kur'an-ı Kerim'i ezberledi yani «Hafız» oldu. O yıl güzel yazı'dan (Hüsn-i hatt) yeterlik belgesi (İcazet) aldı. Bu arada Eyüp'te oturan, Balçıklı Ali Efendi adındaki medrese bilgininden (Hoca) mantık okudu. Musikiye karşı ruhunda aşırı bir eğilim duyduğundan, Eyyübî Mehmet Bey adındaki oldukça ünlü bir kişiden bu konuda dersler almaktaydı. Adı geçen Bey, genç Zekâi'ye büyük bir iyilik yaptı. Kendisini dâhî bestekâr Hamamîzade İsmail Dede'ye tanıttı. Dede Efendi, Zekâi'deki pek üstün yeteneği duraksamadan sezdi. Yanına her zaman gelebileceğini söyledi. O da bu çağrıyı beklemekteydi. Fışsiz sanatkârdan bir yıl eğitim ve öğretim gördü. Daha sonra hidiv ailesinden Mustafa Fadıl Paşa'nın konuğu olarak Mısır'a gitti. Bir süre sonra Paşa'nın sarayında görevli de oldu. Orada vakitlerini boşuna harcamadı. Şihabüddin adındaki bir şeyhten bütün yöntem, inceleme ve ayrıntılarıyla Arap musikisini de

öğrendi. İstanbul'a döndüğünde (1857). Hamamîzade İsmail Dede öleli oniki yıl olmuştu. Ama, postuna sahip çıkacak gerçek bir değer henüz ortada yoktu. Bu yere oturmak için, Eyyübî Mehmet Bey'le, Dellâlzade İsmail Efendi çekişmekteydi. İkincisi, birincisine karşı her fırsatta iğneleyici ve kırıcı davranıyordu. Soruna bir yön verip bitirmek artık gerekmekteydi. Bunun için, Eyyübî Mehmet Bey olağanüstü bir beste yapmasını öğrencisinden rica etti. Durumu kavrayan Zekâi Efendi, beytî makamında ve devr-i kebir usulündeki ünlü :

«Ol gülün güzârı hüsnü bâdi mihnet
bulmasın
Gonce-i ruhsârı zibâsı elemle
solmasın»

murabbamı, herkesi mest edecek güzellikte besteledi. Eyyübî Mehmet Bey, bu besteyi Dellâlzade İsmail Efendi'ye: ... Kendisiyle müsabakaya (Sınav) girmeye lüzum görmüyorum; şimdiki halde talebem (Öğrenci) Zekâi'nin bu eserini tanzir (Eşini yapmak) etsin, eğer muvaffak olabilirse o vakit sıra fakirinkilere gelir. Çok rica ederim, lüzumsuz tarizlerle de (Kırıcılıklar) bizi müteessir etmesin!» sözleriyle birlikte ilettiler. Aradan aylar hatta yıllar geçtiği halde, Dellâlzade bu isteği karşılayacak bir eser vereme-

10 AGUSTOS 2001

Tarih ve Edebiyat Mecmuası,

Yıl: 18 / Sayı: 11, 1. Kısım 1982, s. 21-22

0-1053

230115

ZEKÂÎ DEDE

-
- 1 İRFAN KARADUMAN, Mehmet Zekâi Dede Efendi'nin makam anlayışının Türk din mûsikîsine etkileri, Ankara Üniversitesi, Doktora, 2011
-
- 2 ASLI GARGUN, Dede Efendi, Zekai Dede ve Dellalzade'nin beste formunda, zencir usulündeki eserlerinin usul-aruz vezni ilişkisi yönünden incelenmesi, Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2011

Baskı yeri ve tarihi yok.

Doç. Dr. Cahit Atasoy

Eyüp'te Yaşamış Olan Zekâî Dede ve Hüseyin Fahrettin Dede Gibi iki büyük bestekârın Türk Musiki tarihindeki Yeri

Doç. M. Cahit Atasoy
İTÜ Konservetuanı öğretim üyesi

Zekâî Dede, Eyüpsultan Belediyesi Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivinden

Bilindiği gibi, bir vatanın büyüklüğünü bütün bir millet meydana getirir. Yüksek bir tabii zevkle yaşayan millet kendi içinden kahramanlar yetiştirir. Millet de kahramanlar da tabii olarak sakin, sade yaşarlar. Fakat onları harekete geçiren fikirlerle duyguları anlatan mütefekkirler ve sanatkarlar olur.

Bütün fikirleri ve duyguları muharrirler yazılarıyla; ressamlar resimleriyle, mimarlar âbideleriyle ve musikişinaslar nağmeleriyle ortaya koyar, gösterir, tesbit ve terennüm eder ve sevdirebilir. Böylece fikirsiz ve hissiz geçen zamanların boş olmadığını, bizimkilere benzeyen duygularla dolu bulunduğunu görüp anlamamız mümkün olur.

Ama tarih boyunca biz daha ziyade yazmaktan çok yapmakla yetindiğimizden ve bilhassa bizi zaten din farkı ve düşmanlığı yüzünden yadırgayan yabancılar, tarihimizde hep kendi aleyhlerine olduğu için en çok ilgilendikleri fetihlerimizden hareket ederek hep bunlardan bahsetmeye kalkışmalarından, onların tesiriyle midir nedir; biz de başlıca fetihlerimiz üzerinde durur, daha çok onları anlatır olmuşuzdur.

Öyle ki, yüksek ve ince bir medeniyete sahip olduğumuz, çevremize san'atımız ve lisanımızla olsun ettiğimiz tesiri maalesef gereği gibi söyleyememiştir.

Bu bakımdan şimdi geçen yüzyılda Eyüpsultan'da yaşamış olan Zekâî Dede ve Hüseyin Fahrettin Dede gibi çok büyük iki musikişina-

Zekâî Dede'nin Mezarı, Eyüpsultan Belediyesi Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivinden

sın, bestekârın musiki tarihimizde altın harflerle geçen değerlerinden bir kere daha bahsetmek bizler için ve gelecek nesillerimiz adına faydalı ve hayırlı olacağını zannediyorum.

Zekâî Dede, Klasik Türk Musiki'sinin son büyük bestekârdır. Hanende, Kudümzen olup, biraz da ney çalıyordu. 1825-1897 yılları arasında tam 72 yıl, Eyüp'de doğup Eyüp'de yaşamış ve yine Eyüp'de ölmüştür. Oturduğu ev Kurukavak Caddesi üzerindeydi. Mezarı, Piyerloti'ye çıkarken yolun hemen solunda, Kaşgâri Nakşi Dergâhi civarındadır. Musikişinas oğlu Ahmet İrsay ile kızından torunu Otakçılar Camii imamı yine musikişinas Münir Kökten de Zekâî Dede'nin yanında yatmaktadır.

Zekâî Dede, kendisini 18 yaşında hafız eden Kur'an hocası amcası ile hat hocası olan imam babasının hocalık yaptıkları Lâlizade Abdülbaki İlkokulunu bitirdi. Eyüp Camii hatibi Mustafa İzzet Efendi de onun sü-lüs ve nesih hocası olmuştur.

O, Eyüp'lü, klasik musikinizin değerli bir bestekâr olan Eyyübî Mehmet Bey'den ilk Türk Musikisi derslerini aldı. Hocası daha sonra onu Dede Efendi'ye götürüp, bu bü-

yük bestekârın talebesi yaptırmıştır.

Bu arada Eyüp Bahariyesi sahil sarayında oturan Prens Mustafa Fazıl Paşa, şöhretini duyduğu Zekâî Dede'yi önce burada, daha sonra Mısır'daki sarayında tam 12 yıl yanında bulundurup onu musiki işlerini düzenlemeye, musiki yapmaya memur etmiştir.

Zekâî Dede Mısır'dan döndükten sonra Yenikapı Mevlevihanesi'ne devam edip, burada âyin okumaya başlamıştır. Talebesi Hüseyin Fahrettin Dede'nin Bahariye Mevlevihanesi'ndeki Kudümzenbaşı'lığını bu meyanda üzerine aldı. Bir taraftan da Darüşşafaka'da musiki öğretmenliğine devam etti. Son hastalığında zayıf düşmesine rağmen, her iki işini ölünceye kadar yaptı.

Son derece namuslu, temiz, nazik, terbiyeli, dindar bir insandı. Mü-kemmel Arapça, iyi derecede Farsça biliyordu. Bir sözlü eser bestekân olan Zekâî Dede, bir güfteye şöyle bir baktıktan sonra bestesini meydana getiriyordu.

Eserlerinin sıralaması şöyledir: 132 dinî eseri vardır. Bunlar 5 Âyin, 1 Mersiye, 4 Tesbih, 4 Durak, 38 Şuğl, 80 fâhî'dir.

Pan Yayıncılık : 43

Hoca Zekâi Dede Efendi ve Dede Efendi risalelerinin çeviri-yazıları Mustafa Şahin, *Hoca Abdülkadir Merâgî* risalesinin çeviriyazısı Dr. Mustafa Erkan tarafından yapılmıştır.

ISBN 975-7652-55-5

- Birinci Basım: Ekim 2000
- Baskı Hazırlık: Kaan Ağartan
- Kapak Grafiği: Fatih Durmuş
 - Baskı: Ayhan Matbaası
 - Cilt: Fatih Mücellit

Pan Yayıncılık Barbaros Bulvarı 74/4
Beşiktaş 80700 - İstanbul
Tel: (0212) 261 80 72 • Faks: (0212) 227 56 74
www.pankitap.com

ESÂTİZ-İ ELHÂN

Hoca Zekâi Dede Efendi

Hoca Abdülkadir-i Merâgî

Dede Efendi

Türkiye Divanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	76694
Tas. No:	

Rauf Yektâ

Yayıma hazırlayan: Nuri Akbayar

pan

derived from the past stem). In noun phrases (see above) the modifier always follows the head; there is a complex system of adpositions in which postpositions predominate, but in which there are also various pre- and circumpositions.

Bibliography: O. Mann, *Mundarten der Zāzā, hauptsächlich aus Süverek und Kōr. (Kurdisch-Persische Forschungen, Abt. III, Bd. IV)*, ed. K. Hadank, Berlin 1932; T.L. Todd, *A Grammar of Dimilī (also known as Zāzā)*, Ann Arbor (UMI) 1985; Malmisanij, *Zāzāca-türkke sözlük/Ferhengê dimilki-turki*, Uppsala 1987; P.A. Andrews, *Ethnic groups in the Republic of Turkey*, Wiesbaden 1989, index; L. Paul, *Zāzaki. Grammatik und Versuch einer Dialektologie*, Wiesbaden 1998; idem, *Zāzaki—Dialekt, Sprache, Nation?* in B. Köhler (ed.), *Religion und Wahrheit. Religionsgeschichtliche Studien. Festschrift für Gernot Wießner zum 65. Geburtstag*, Wiesbaden 1998, 385-99; idem, *The position of Zāzaki among West Iranian Languages*, in N. Sims-Williams (ed.), *Procs. of the 3rd European Conference of Iranian Studies (held in Cambridge, 11th to 15th September 1995). Part I, Old and Middle Iranian Studies*, Wiesbaden 1998, 163-76; Zülfü Selcan, *Grammatik der Zāzā-Sprache, Nord-Dialekt*, Berlin 1998. (L. PAUL)

ZEKĀ'Ī DEDE (1824-97), one of the most important 19th-century Turkish composers, often considered the last great master of the classical style. Born at Istanbul in Eyyüb, he became an expert calligrapher under his father's guidance, while his musical talent brought him to the attention of Ḥammāmī-zāde Ismā'il Dede, who accepted him as a pupil. In 1845 he entered the service of Muṣṭafā Fāḍil Pasha [q.v.], and spent the greater part of the following 13 years with him in Cairo, returning definitively to Istanbul in 1858, when Muṣṭafā Fāḍil was appointed vizier.

Unfortunately, very little is known about his musical contacts and activities in Egypt, although he did compose a number of hymns to Arabic texts (*shughl*). In 1864 he entered the Mewiwī [see MAWLAWIYYA] order, and in 1884 became *kudümzenbāshī* at the Bahāriyye *mevlewī-khāne*. He composed five vocal cycles (*āyīn*) for the Mewlewī ceremony, and a large number of hymns (*ilāhī*) and pieces in other religious genres, but his extensive output was by no means confined to these: it also included songs in the large-scale *kār* and *beste* forms as well as lighter *sharkīs* [q.v.]. In addition he was an active and successful teacher who maintained traditional methods of oral tuition and transmission, thereby helping to ensure the survival of the repertoire he himself had been taught. Among his many pupils were a number of major composers and scholars, including Ra'ūf Yektā Bey, Şubhī Ezgi, and his own son Aḥmed Irsoy, thanks to whose efforts much (although by no means all) of his work has been preserved.

Bibliography: Ra'ūf Yektā Bey, *Khodja Zekā'ī Dede Efendi (Esātidh-i elhān, i)*, Istanbul 1318/1902; *Türk musikisi klasiklerinden. Mevlevi ayinleri*, Istanbul 1934-9; *ibid.*, *Hāfiz Mehmed Zekā'ī Dede Efendi külliyyatı*, 3 vols. Istanbul 1940-3; Y. Öztuna, *Türk musikisi ansiklopedisi*, ii/2, Istanbul 1976; C. Behar, *Aşk olmayanca meşk olmaz*, Istanbul 1998. (O. WRIGHT)

ZENOBIA [see AL-ZABBĀ'].

ZENTA (Serbian Senta), a town on the right bank of the Tisza in the ancient Hungarian county of Bács-Bodrog, today in northern Serbia. A decisive battle was fought in its vicinity on 24 Şafar 1109/11 September 1697 between the forces of Sultan Muṣṭafā II [q.v.] and Prince Eugene of Savoy.

Ottoman rule in Hungary collapsed relatively rapidly

after Buda was recaptured in 1686. Resistance to the allied Christian armies was sparse and took place along the Drava-Danube line only. Following a serious defeat at Szalánkemén (Stari Slankamen) in 1102/1691, where the Grand Vizier Köprülü Muṣṭafā [q.v.] also lost his life, and an abortive attempt to regain Waradīn [q.v.] in 1694, the next great Ottoman offensive started in 1697. This campaign, unprecedented since the siege of Eger [q.v.] and the battle of Mezökeresztes [q.v.] in 1596, was led by the sultan in person. A successful assault on Titel encouraged the Ottomans to cross the Tisza. First, they simulated a march against Waradīn, but were in reality intent on reconquering Szeged, the key fortress blocking their route along the Maros to Transylvania, and they soon turned northwards. Misled by this stratagem, the allied troops left their post near Zenta and arrived at the Danube on 6 September. They had to return by a forced march to their original place, where a circumvallation was being constructed by the Turks. The fight between the two armies, numbering some 50-70,000 warriors on both sides (the Ottomans slightly outnumbering their enemy), started shortly before nightfall and quickly ended in a great Christian triumph. The Ottomans lost the Grand Vizier Elmās Muṣṭafā, the *agha* of the Janissaries, and several *sandjak-begis*, as well as some 20,000 warriors.

The defeat at Zenta led to the Peace of Karlofča [q.v.] (Karlowitz) in 1699, which put an end to a long period of wars and to Ottoman rule in most of the former Hungarian territories.

Bibliography: *Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen*, Nach den Feld-Acten und anderen authentischen Quellen hrsg. von der Abtheilung für Kriegsgeschichte des k. k. Kriegs-Archivs, Serie 1, Band ii, *Feldzüge gegen die Türken 1697-1698 und der Karlowitzer Friede 1699*, ed. M. Edlen von Angeli, Vienna 1876; Gy. Dudás, *A zentai csata* ("The battle of Zenta"), Szeged 1886; L. Szita and G. Seewann, *A legnagyobb győzelem* ("The greatest victory"), Pécs-Szigetvár 1997 (introd. to and collection of European documents).

(G. DÁVID)

ZERBADIS, ZERBADEES, a term, of unknown origin, denoting a Muslim community in Burma [q.v.].

It was formerly used in a slighting or even contemptuous way to describe the offspring of Indian Muslim males and Burmese females—the latter usually being converts to Islam. Burma has always been and remains an overwhelming Buddhist country, and the Muslim minority was never more than 4% of the total population at any time. The latest complete figures are from the 1931 census and give a total of just under six millions. This includes (a) the Arakan [q.v.] Muslims, (b) Indian immigrant Muslims from British India, and (c) the Zerbadis, also known as "Burmese (or Burma) Muslims". The Zerbadis have been estimated as comprising just about a half of the total Muslim community. The 1931 census was the last complete count done (the returns for 1941 were destroyed in the Second World War) though partial returns for 1953 and 1954 suggest a Muslim presence of about the same percentage. However, as against this it should be remembered that many Indian Muslims left India in 1962-4 when severe restrictions were placed on those who were not "Burmese citizens". There are no data from 1964, when the imposition of military rule effectively closed down the institutions of civil society. The Zerbadis are culturally Burmese in all things except religion, but this was enough for the rather chauvinist Burmese to lump

in okuyuşu doğru, fakat çıkardığı mânâ yanlış; Süleyman Nazifin de mânâsı doğru, fakat telâffuzu yanlış kalıyormuş.

Ocakta, konferansçılara bu yolda târizlerde bulunmasına lâkayd kalınmazdı. Hele kendisinin "İran edebiyatının edebiyatımıza tesiri" hakkında söylemiş olduğu garip konferansına son derece müteessir olunarak Türk Ocağı infialini açıkça göstermişti. Ocağa geldiği bir gün çıkıp da Beyazıt meydanına giderken birkaç arkadaş muahazelerini söylemişler. O da, meydandan geçen bir tramvaya acele ile atlıyarak, bir yandan giden tramvayla firar eder, bir yandan da o sırada tesadüf ettiği bir polise hitaben: "Siz şu efendilere sorunuz! Türk Ocağı mı, yoksa Yeniçeri Ocağı âzası mıdır? diye çıkışmak istemiş, ve

onun bir yandan kaçınmak, bir yandan da çıkışmak isteğini bir hayli gülünç bulmuşlardı.

İmparatorluk varken, bu, tabii, bir Türk imparatorluğu idi. Türkler nasıl inkâr edilebilirdi? Yoksa, bu, kimlerin imparatorluğu olacaktı? Sözler uçar, fakat yazılar kalır. İmparatorluk yıkıldıktan sonra Süleyman Nazif "Türke dair..." unvanı altındaki yazılarında mea culpeasını birkaç defa yapmıştır: "Lisan ve kalemimle kırmış olduğum kalbler karşısında ben şimdi nâdim ve mahcup, ırkımdan niyâz-ı af ediyorum." diyor. "Her muhabbetimi, her aşkı-mı kavmime vakfî hasrettim" diyor. Ve yine: "Arz üzerinde yaşayan ırk ve akvâmın en büyüğü, en asili, en hârikazâsı ve en mucize-nümâsı Türktür!" diyor.

Türk Yurdu, sayı: 245 (Haziran-1955)

İstanbul, s. 925-930

08 EKİM 1993

Klasik Türk Musikisi Üstâdlarından :

ZEKÂÎ DEDE

Hayri Yenigün

XVII, XVIII ve XIX. Asırlarda iştihâr eden Klâsik Türk Musikisi bestekârları arasında "Kur'an-ı Kerim" i ezberine almış güzel sesli "hafız" lar ve "güzel san'at" ların bir şubesi sayılan "Hüsni hat" ı ta'lik, sülüs ve nesih şekilleriyle fevkalâde olarak yazan "hattat" lar da vardı. Meselâ: eski musikîşinaslarımızdan Mehmet Efendi (Hafız Post), Mehmet Efendi (Hafız Kurnal), Yusuf Çelebi (Hafız Tiz), Edirneli İbrahim Efendi (Sultan İmamı), Mehmet Emin Efendi (Neyzen Hafız) gibi zevat birer "Hafız-ı Kur'an" idiler.

Yine Hafız Post, Mustafa İtrî, Kasımpaşalı Abdülbakı Arif, Gelibolulu Pârsâ Efendi, Zâde Mehmet Efendi, Nasuh Paşazade Ömer Bey, Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve hattâ Sultan İkinci Mahmud da güzel yazı yazmakla da tanınmış birer "hattat" idiler.

Zekâî Efendide de — Hafız Post-da olduğu gibi — bestekârlıkla birlikte hafızlık ve hattatlık gibi iki meziyet daha vardı. 19 yaşında iken hem "Kur'an-ı Kerim" i tamamen ezberleyip "hafız" ünvanına mazhar olmuş, hem de "Hüsni hat" dan pek iyi derecede icazatnâme olarak üs-

tad mertebesine ulaşmış bir "hattat" san'atkârı.

Zekâî Efendinin musikisi hayat ve üstadlığı hakkında talebelerinden merhum Rauf Yektâ Beyin Arap harfleriyle bundan 53 yıl önce (1318 = M. 1902 tarihinde) zamanın ifade tarzıyla ve 50 kûsûr sahife içinde yazdığı "Esâtiz-i Elhân" ından faydalanarak biyografisine ait bilgiyi kısaca, bugünkü türkçemize uygun bir şekilde okuyucularımıza bazı mütalâatımızla birlikte sunmayı münasip gördük:

1824 tarihinde İstanbulda Eyüpte Cedid Alipaşa Mahallesinde dünyaya gelen Zekâî Efendinin, babası Hafız Süleyman Hikmetî Efendi, bu mahallenin imamı idi. Zekâî, ilk tahsilini mahallesinin "La'li zâde Abdülkaadir Efendi" iptidai mektebinde tamamladı. "Pepe Hoca" diye anılan amcası İbrahim Zühdü Efendi, bu mektebin başmuallimi ve babası da yine bu mektebin "Hüsni hat" hocası idi. O, mektebi bitirdikten sonra da ayrıca amcasından "hıfz" a çalışmış ve babasından da "Hüsni hat" a devam etmekle beraber zamanının tanınmış hattat ve bestekârı Kazasker Mustafa İzzet Efendiden de Sülüs ve Nesih yazı-